
SUOMEN PANKIN
TILASTO-OSASTON TYÖPAPEREITA

3.8.2000

3/2000

Mervi Toivanen

Euroalueen rahoitustilastot

SISÄLLYSLUETTELO:

1. TAUSTA.....	3
1.1. SÄÄDÖKSET JA OHJEET	3
1.2. RAHOITUSTILASTOJULKAISUT	4
2. RAHALAITOSTEN KUUKAUSITASE.....	5
2.1. PERUSJOUKKO	5
2.2. TASE-ERÄT	6
3. RAHA-AGGREGAATIT	7
3.1. RAHA-AGGREGAATTIEN KÄSITTEET.....	7
3.2. RAHA-AGGREGAATTIEN TILASTOINTI.....	8
3.2.1. <i>Kantatilastot</i>	8
3.2.2. <i>Virtatilastot</i>	9
3.2.3. <i>Kausipuhdistetut kanta- ja virtatilastot</i>	10
3.2.4. <i>Vertailuajankohdan merkitys rahan määrän vuotuiseseen kasvuvauhtiin</i>	10
4. ONGELMAT KANSALLISISSA KONTRIBUUTIOISSA	11
4.1. SIIRTYMINEN KANSALLISISTA SARJOISTA EUROALUEEN YHTEISIIN SARJOIHIN	11
4.2. SUOMEN KONTRIBUUTIO.....	12
5. RAHA-AGGREGAATTIEN VASTAERÄT	15
5.1. LUOTTOAGGREGAATIT	16
5.2. MUUT ERÄT	16
6. RAHALAITOSTEN NELJÄNNESVUOSITILASTOINTI.....	17
7. KORKOTILASTOT	17
8. ARVOPAPERITILASTOT.....	18
LIITE 1: MFI-LISTAN SUOMALAISET YKSIKÖT	19
LIITE 2. EUROALUEEN RAHALAITOSTEN KONSOLIDOIDUN TASEEN LAATIMINEN	21
LIITE 3. SUHTEELLISEN VUOSIMUUTOKSEN LASKEMINEN.....	22
LIITE 4. NELJÄNNESVUOSITIEDONKERUUN VAADE- JA MATURITEETTILUOKAT	23

1. TAUSTA

1.1. SÄÄDÖKSET JA OHJEET

Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännössä Euroopan keskuspankki (EKP) valtuutetaan paitsi tekemään sopimuksia kolmansien osapuolien kanssa myös antamaan säädöksiä. EKP:n säädöksiä on kahdenlaisia. Ensinnäkin on säädökset, jotka osoitetaan eurojärjestelmän ulkopuolisille kolmansille osapuolille. Näitä säädöksiä ovat EKP:n asetukset, päätökset, suositukset ja lausunnot. Toiseksi EKP:lla on oikeus antaa eurojärjestelmän sisäisiä säädöksiä, joilla on tarkoitus ohjata eurojärjestelmää ilman, että vaikutetaan kolmansiin osapuoliin. Sisäisistä säädöksistä on haluttu tehdä sellaisia, että ne asettavat kansalliset keskuspankit toimintojen kautta EKP:n alaisuuteen ja niiden avulla eurojärjestelmä pystyy tehokkaasti toimimaan yhtenä kokonaisuutena pyrkiessään perustamissopimuksen tavoitteisiin. Koska EKP:n säädökset eivät anna oikeuksia tai määrää velvoitteita niiden jäsenvaltioiden kansallisille keskuspankeille, jotka eivät ole vielä liittyneet rahaliittoon, EKP on tehnyt näiden jäsenvaltioiden keskuspankkien kanssa sopimuksia silloin, kun se on katsottu tarkoituksenmukaiseksi tai välttämättömäksi.

Taulukko 1. EKP:n antamat säädökset

EKP:n säädökset (ECB legal Acts)	EKP:n muut säädökset (other ECB legal instruments)
Asetukset (Regulations)	Suuntaviivat (Guidelines)
Päätökset (Decisions)	Ohjeet (Instructions)
Suosituksset (Recommendations)	Sisäiset päätökset (Internal decisions)
Lausunnot (Opinions)	

Lähde: EKP:n Kuukausikatsaus, Marraskuu 1999

EKP:n neuvoston antamat *asetukset* pätevät yleisesti, ovat kaikilta osiltaan velvoittavia ja niitä sovelletaan sellaisinaan kaikissa euroalueen jäsenvaltioissa ilman, että niitä tarvitsee erikseen saattaa voimaan kansallisessa lainsäädännössä. Esimerkiksi tilastojen osalta EKP:n asetus rahalaitossektorin konsolidoidusta taseesta määrää tietyt talouden toimijat suoraan raportointivelvoittaviksi. Jotta asetukset sitoisivat kansallisten keskuspankkien lisäksi myös kolmansia osapuolia, ne on julkaistava Euroopan yhteisön virallisessa lehdessä. EKP:n *päätökset* velvoittavat kaikilta osilta niitä, joille ne on osoitettu, ja ne tulevat voimaan tiedoksi annettaessa. EKP:n *suositukset ja lausunnot* puolestaan eivät ole sitovia säädöksiä ja niitä voi antaa EKP:n neuvosto tai johtokunta toimivaltaansa kuuluvissa asioissa. Suosituksia on kahdentyyppisiä. Suosituksia voidaan käyttää välineenä, jonka avulla EKP tekee täydentävän lainsäädännön säätämiseen johtavia lainsäädäntöaloitteita yhteisön tasolla. Suositukset voivat olla myös termin perinteisessä merkityksessä olevia välineitä, joiden avulla EKP tekee aloitteen (muhinkin kuin oikeudellisiin) toimenpiteisiin ryhtymiseksi. Euroopan keskuspankki antaa lausuntoja joko omasta aloitteestaan EKP:n toimivaltaan kuuluvista aloitteista silloin kun EKP katsoo sen tarkoituksenmukaiseksi tai silloin kun yhteisön toimielimet tai jäsenvaltiot kuulevat EKP:tä perustamissopimuksen tai perussäännön mukaisesti.

EKP:n suuntaviivat ja ohjeet ovat erityisluonteisia oikeudellisesti sitovia säädöksiä, joiden käyttöönotto on ollut välttämätöntä eurojärjestelmän erikoispiirteiden takia. Ne ovat muodollisia säädöksiä, ja niiden tavoitteena on varmistaa, että eurojärjestelmälle annetut tehtävät toteutetaan sen sisäisen organisaation puitteissa ja että ne ovat sisäisen toimivaltajaon mukaisia. Euroopan keskuspankin perussäännön mukaan kansallisten keskuspankkien tulee toteuttaa eurojärjestelmän tehtäviin kuuluvat operaatiot silloin, kun se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi ja mahdolliseksi. EKP:n *suuntaviivat* onkin tarkoitettu järjestelmän sisäisiksi ja ainoastaan kansallisille keskuspankeille osoitetuiksi säädöksiksi, joilla eurojärjestelmän politiikkaa määritellään ja toteutetaan. Niihin sisältyvät erilliset periaatteet ja ne keskeiset säädökset, jotka kansallisten keskuspankkien edellytetään panevan toimeen. EKP:n *ohjeilla* ei ole sellaisenaan rahapoliittisia tavoitteita, vaan eurojärjestelmän kansallisille keskuspankeille annettuina erityisinä ja yksityiskohtaisina ohjeina niiden tarkoituksena on varmistaa rahapolitiikkaan liittyvien päätösten ja suuntaviivojen toteutus. Vaikka ohjeiden voidaan katsoa olevan statukseltaan alempana kuin yhteisön muut säädökset, ne kuitenkin velvoittavat eurojärjestelmän kansallisia keskuspankkeja ja ovat oikeudellisesti täytäntöönpanokelpoisia. Järjestelmän *sisäisillä päätöksillä* on normin asema ja ne koskevat järjestelmän sisäisiä organisatorisia tai hallinnollisia kysymyksiä. Näitä päätöksiä ei osoiteta suoraan kenellekään, mutta ne ovat eurojärjestelmää oikeudellisesti velvoittavia.

EKP:n tilastotarpeita on esitelty asiakirjassa *Statistical information collected and compiled by the ESCB* (aikaisemmin *Implementation package (Statistical requirements for Stage Three of Monetary Union)*), joka ilmestyi ensimmäisen kerran jo EMI-vaiheen aikana. Tässä asiakirjassa käsitellään raha- ja pankkitilastoja, maksutasetilastoja, ulkomaista varallisuutta koskevia tilastoja, rahoitustilinpitoa, hinta- ja kustannustilastoja sekä muita talustilastoja. EU:n kolmannen vaiheen alettua Euroopan neuvosto antoi tilastointia koskevan asetuksen (*Council regulation no 2533/98 concerning the collection of statistical information by the ECB*), jossa määritellään mm. Euroopan keskuspankin oikeudet tilastointiin ja säädösten antamiseen. EKP puolestaan antoi asetuksen (*Regulation no 2819/98 of the ECB concerning the consolidated balance sheet of the monetary financial institutions sector*), jossa se säätelee tiedonkeruuta rahalaitoksilta sekä määrittelee yksityiskohtaisesti mm. raportioijajoukon ja tarvittavat tilastotiedot. Tilastoasetusta on vielä täydennetty suuntaviivoilla, joilla määritellään mm. kansallisten keskuspankkien velvoitteet tilastojen keräämisessä ja määritellään yksityiskohtaisesti tilastointiasioista. Suuntaviivojen lisäksi on julkaistu sektorikäsikirja *Money and Banking Statistics Sector Manual – Guidance for the statistical classification of customers*, jossa raha- ja pankkitilastojen sektoriluokitus on esitetty yksityiskohtaisesti. Lisäksi raha- ja pankkitilastojen kokoamisohjeissa *Money and Banking Statistics Compilation Guide* esitetään suosituksia, joita kansallisten keskuspankkien tulisi noudattaa.

1.2. RAHOITUSTILASTOJULKAISUT

Euroalueen rahatalouteen liittyviä tilastoja julkaistaan EKP:n kuukausikatsauksessa, Orange Bookissa sekä EKP:n tilastotiedotteissa. Rahoitustilastoista löytyy myös tietoja suomalaisista lähteistä, kuten Rahamarkkinatilasto (Ramati) -julkaisusta, Rahapolitiikka-raportista sekä Suomen Pankin ja suomalaisten luottolaitosten Internet-kotisivuilta.

EKP:n kuukausikatsauksen kuukausitilastot perustuvat yleensä tietoihin, jotka ovat olleet käytävissä EKP:n neuvoston kunkin kuukauden ensimmäistä kokouspäivää edeltävänä päivänä.

Uusimmat tiedot ovatkin usein ennakkotietoja, joita voidaan tarkistaa seuraavissa julkaisuissa. Kuukausitilastojen tiedot on ilmoitettu vuotta 1999 edeltävältä ajalta yksiköinä, jotka on saatu muuttamalla kansalliset valuutat 31.12.1998 asetetuilla euron peruuttamattomilla muuntokursseilla. Pyöristysten vuoksi eri lukujen yhteissummat eivät kuitenkaan välttämättä täsmää.

Orange Book eli Monthly Review of Major Macroeconomic, Financial and Monetary Developments julkaistaan kaksi kertaa kuussa ja se on tarkoitettu vain sisäiseen käyttöön. Orange Bookissa oleva rahataloudellisten taulukoiden data tulee pääasiassa EKP:n omista lähteistä. Raha-agregaatteja sisältäviä taulukoita ja kuvioita on pääasiassa kappaleessa "Monetary and financial developments", mutta lyhyt yhteenveto raha-agregateista löytyy myös taulukosta "Monetary and financial indicators for the euro area". EKP:n tilastotiedotteita ilmestyy myös kuukausittain. Tiedotteista löytyy tietoa raha-agregaatien, niiden alaerien ja yksityisen sektorin lainojen kannoista ja kasvuprosenteista.

Kotimaisista lähteistä löytyy rahoitustilastoista tietoa mm. suomalaisten pankkien euroalueen rahamääriin sisältyvistä eristä. Suomen Pankin Rahamarkkinatilasto ilmestyy kuukausittain sen jälkeen kun EKP on julkaissut euroaluetta koskevat tiedot. Rahapolitiikkaraportti puolestaan sisältää suppeiden taulukoiden lisäksi myös lyhyitä analyyseja tilastoista ja taustalla olevista tekijöistä. Sen tarkoituksena on täydentää EKP:n Orange Bookia.

2. RAHALAITOSTEN KUUKAUSITASE

2.1. PERUSJOUKKO

Jotta euroalueen raha-agregaatit voitaisiin laskea, Euroopan rahapoliittinen instituutti (EMI) kehitti yhteistyössä kansallisten keskuspankkien kanssa rahalaitoskäsitteen (Monetary financial institute, MFI) yhteisen rahapolitiikan valmistelujen yhteydessä. Rahalaitoksiin luetaan kolme instituutioryhmää. Ensimmäisenä ovat *keskuspankit*. Toisena ryhmänä ovat *kotimaassa toimivat luottolaitokset*, jotka on määritelty "yrityksiksi, jotka liiketoimintanaan ottavat vastaan yleisöltä talletuksia tai muita takaisin maksettavia varoja (mukaan lukien tuotot pankkien joukkovelkakirjojen myynnistä yleisölle) ja myöntävät luottoja omaan lukuunsa". Kolmas ryhmä koostuu kaikista *muista kotimaassa olevista rahoituslaitoksista*, jotka liiketoimintanaan ottavat vastaan talletuksia ja/tai tekevät arvopaperisijoituksia omaan lukuunsa (ainakin taloudellisessa mielessä). Tähän ryhmään kuuluu enimmäkseen rahamarkkinarahastoja.

Keskuspankit ja kotimaassa toimivat luottolaitokset ovat ryhmänä varsin selkeitä, mutta rahalaitosten kolmannen ryhmän kunnolliseksi yksilöimiseksi on pitänyt luoda käsite "talletusten läheiset vastineet". Tätä käsitettä kuvatessaan EKPI on käyttänyt apuna likvidiysnäkökohtia, jotka edellyttävät instrumentin täyttävän siirtokelpoisuuden, vaihdettavuuden, varmuuden ja jälkimarkkinakelpoisuuden vaatimukset. Lisäksi myös maturiteettirakenne otetaan soveltuvin osin huomioon. Siirtokelpoisuudella tarkoitetaan mahdollisuutta siirtää rahoitusinstrumenttiin sijoitetut varat käyttämällä jotakin maksuvälinettä, kuten esimerkiksi sekkejä, tilisiirtoa, suoraveloitusta tai vastaavia maksuvälineitä. Vaihdettavuudella tarkoitetaan mahdollisuutta vaihtaa rahoitusinstrumentti rahaksi tai siirtokelpoisiksi talletuksiksi ottaen huomioon vaihdosta aiheutuvat kustannukset. Varmuus tarkoittaa, että etukäteen tiedetään tarkasti, paljonko instrumentin rahallinen arvo on. Arvopapereita pidetään jälkimarkkinakelpoisina, jos niitä noteerataan ja jos niillä

käydään kauppaa järjestyneillä markkinoilla. Maturiteetin perusteella instrumentit eritellään sopimuspäivän ja lunastuspäivän välisen ajan mukaan: talletettuja varoja on vaikeaa nostaa ennen lunastuspäivää. Mitä lyhyempi maturiteetti ja/tai talletuksen irtisanomisaika on, sitä rahanomaisempi vaade yleensä on.

Tilastoinnissa käytettävien rahalaitosten luettelo (MFI-lista) on löydettävissä kokonaisuudessaan EKP:n kotisivuilta (Suomen osalta kts. liite 1). *Rahalaitosten perusjoukko* on se varsinainen tiedonantajien joukko, jonka pohjalta euroalueen rahalaitosten konsolidoitu tase laaditaan. Kansalliset keskuspankit voivat kuitenkin myöntää poikkeuksia pienille rahalaitoksille edellyttäen, että ne rahalaitokset, jotka ovat mukana konsolidoidussa kuukausitaseessa, muodostavat vähintään 95 % euroalueeseen osallistuvan jäsenvaltion rahalaitosten yhteenlasketusta taseesta.

Suomen Pankissa on vuoden 1999 aikana valmisteltu MFI-listan laajentamista. Listan laajentamiseen on päädytty lähinnä siksi, että yritykset täyttävät rahalaitoksille asetetut toiminnalliset kriteerit, rahalaitosten ulkopuolella jätettyjen luottolaitosten rahapolitiittinen merkitys on vähitellen korostunut ja uusi kiinnitysluottopankkilaki mahdollistaa asuntoluotonannon siirtämisen uusien kiinnitysluottopankkien hoidettavaksi. Listan laajentuessa mukaan tulevat yritykset on lueteltu liitteessä 1 ja muutos astuu voimaan vuoden 2001 alusta lukien.

2.2. TASE-ERÄT

EKP laatii koko euroalueen rahalaitokset käsittävän yhteenlasketun taseen ja euroalueen rahalaitosten konsolidoidun taseen, jotka perustuvat MFI-listalle kuuluvien rahalaitosten taseisiin. Taseiden laatiminen on määritelty tarkemmin liitteessä 2. Konsolidoidusta taseesta käyvät ilmi rahalaitossektorin saamiset ja velat, jotka kohdistuvat euroalueella oleviin rahalaitossektoriin kuulumattomiin (julkisyhteisöihin ja muihin euroalueella oleviin) sekä euroalueen ulkopuolella oleviin (sekä pankkeihin että muihin kuin pankkeihin) (kts. taulukko 2).

Taulukko 2. Euroalueen rahalaitossektorin konsolidoitu tase pääpiirteissään¹

Saamiset	Velat
1. Lainat	1. Liikkeessä oleva raha
2. Muut arvopaperit kuin osakkeet	2. Valtionhallinnon talletukset
3. Osakkeet ja osuudet	3. Muiden euroalueella olevien talousyksiköiden talletukset
4. Ulkomaiset saamiset	4. Rahamarkkinarahastojen rahasto-osuudet ja rahamarkkinapaperit
5. Kiinteä omaisuus	5. Liikkeeseen lasketut velkapaperit
6. Muut saamiset	6. Oma pääoma ja varaukset
	7. Ulkomaiset velat
	8. Muut velat

Lähde: EKP:n Kuukausikatsaus, Helmikuu 1999

¹ Vaaderyhmät on esitetty tarkemmin syyskuussa 1998 ilmestyneen EKP:n julkaisun ”Yhteinen rahapolitiikka kolmannessa vaiheessa: Yleisasiakirja EKP:n rahapolitiikan välineistä ja menettelyistä” liitteessä 4.

Rahalaitossektorin taseilla on seuraavat perustehtävät:

1. Euroalueen konsolidoidun taseen velkapuolta käytetään raha-aggregaattien (M1, M2 ja M3) laskemisen perustana.
2. Konsolidoitua tasetta käytetään myös M3:n vastaerien säännöllisen analysoinnin pohjana.
3. Yhteenlasketusta taseesta saatavaa tietoa voidaan käyttää arvioitaessa rahoitusjärjestelmien integroitumista ja pankkien välisten markkinoiden merkitystä.
4. Konsolidoidusta taseesta ja yhteenlasketusta taseesta saatavia tietoja voidaan käyttää myös rahoitusrakenteen tutkimiseen ja ne helpottavat rahoituksen välitysmekanismien toiminnan ymmärtämistä.
5. Yksittäisten luottolaitosten tasetta käytetään luottolaitosten varantopohjan laskemiseksi.

Euroalueen rahalaitosten taseista saatavat tiedot ovat myös monissa suhteissa rajallisia:

1. Konsolidoidun taseen perustana olevasta kirjanpitoyhtälöstä ei voida päätellä M3:n vastaerien ja M3:n välisiä syy-yhteyksiä.
2. Taseet kuvastavat rahalaitossektorin rahoitusasemaa vain tietyssä hetkenä. Esimerkiksi puolen kuun paikkeilla tehty pankin tase eroaa mitä todennäköisemmin kuukaudenlopun taseesta.
3. Rahoitusmarkkinoiden kehityksessä on useita piirteitä, jotka eivät ilmene euroalueen rahalaitosten taseista. Näitä ovat esimerkiksi rahalaitosten taseen ulkopuoliset liiketoimet sekä muiden rahoituksenvälittäjien kuin rahalaitosten liiketoimet yritysten, kotitalouksien ja julkisyhteisöjen kanssa.

3. RAHA-AGGREGAATIT

3.1. RAHA-AGGREGAATTIEN KÄSITTEET

EKP:n määritelmä euroalueen raha-aggregaatiksi perustuu seuraaviin määritelmiin:

1. *Rahaa luova sektori* sisältää yhteisöt, joilla on monetaarista velkaa euroalueella sijaitseville rahalaitossektoriin kuulumattomille talousyksiköille (valtionhallintoa lukuun ottamatta). Tähän sektoriin luetaan euroalueen rahalaitokset.
2. *Rahaa hallussa pitävä sektori* sisältää kaikki euroalueen rahalaitossektoriin kuulumattomat talousyksiköt (valtionhallintoa lukuun ottamatta). Tähän sektoriin kuuluvat esim. kotitaloudet, muut kuin rahalaitokset, rahalaitossektoriin kuulumattomat rahoituslaitokset, osavaltio- ja paikallishallinto ja sosiaaliturvarahastot. Valtionhallinto katsotaan ”*rahan kannalta neutraaliksi*” yhtä poikkeusta lukuun ottamatta: valtionhallinnon luonteeltaan monetaariset vastuut (postitilit, kansalliset säästötilit ja valtionkonttoritilit) sisältyvät raha-aggregaattien määritelmään erityiseränä.
3. Rahalaitossektorin velkaerien luokitusten määritelmät on myös yhtenäistetty.

Raha-aggregaatit määritellään suureiksi, jotka sisältävät liikkeessä olevan rahan määrän ja rahalaitosten vastaanottamat talletukset tai velkaerät, jotka ominaisuuksiltaan suuresti vastaavat rahaa eli ovat likvidejä. Eurojärjestelmä on määritellyt euroalueen rahalaitosten konsolidoidusta taseesta laskettavat suppean aggregaatin M1, ”väliaggregaatin” M2 ja lavean aggregaatin M3 (kts. taulukko 3).

Taulukko 3. Euroalueen raha-aggregaattien määritelmät:

Velat *	M1	M2	M3
Liikkeessä oleva raha	X	X	X
Yön yli -talletukset	X	X	X
Enintään 2 vuoden määräaikaistalletukset		X	X
Irtisanomisajaltaan enintään 3 kk: n talletukset		X	X
Takaisinostosopimukset			X
Rahamarkkinarahastojen rahasto-osuudet ja rahamarkkinapaperit			X
Enintään 2 vuoden velkapaperit			X

* Rahaa luovan sektorin velat sekä valtionhallinnon monetaariset velat rahaa hallussa pitävälle sektorille.

Lähde: EKP:n kuukausikatsaus, Helmikuu 1999

Suppea raha M1 sisältää yleisön hallussa olevan käteisrahan, eli setelit ja metallirahan, sekä välittömästi maksuvälineeksi muutettavat tai käteisrahattomiin maksutapoihin käytettävät talletukset eli yön yli -talletukset. M2 sisältää suppean rahan M1:n lisäksi yleisön enintään kahden vuoden määräaikaistalletukset ja irtisanomisajaltaan enintään kolmen kuukauden talletukset. M3 sisältää M2:n ja rahalaitossektorin liikkeeseen laskemat jälkimarkkinakelpoiset instrumentit (tietyt rahamarkkinainstrumentit, rahamarkkinarahastojen rahasto-osuudet ja rahamarkkinapaperit sekä takaisinostosopimukset (repot)). Lisäksi tilastoidaan välisuureet $M2 - M1$ ja $M3 - M2$.

Rahaliiton alettua EKP:n neuvosto päätti myös antaa rahamäärän M3 kasvulle merkittävän aseman eurojärjestelmän rahapolitiikan strategiassa ja M3:n kasvun viitearvoksi asetettiin 4,5 % vuotuinen kasvu. Viitearvoa käytetään apuvälineenä aggregaattien sisältämien tietojen analysoinnissa ja esittämisessä siten, että niitä voidaan käyttää hintavakauteen tähtäävän rahapolitiikan johdonmukaisena ja uskottavaan pohjana. Viitearvo on määritelty käyttämällä yleisesti tunnettua suhdetta rahan määrän, inflaation, BKT:n määrän kasvun ja rahan kiertonopeuden muutosten välillä. BKT:n keskipitkän ajan kehitykseksi on arvioitu 2 – 2,5 % vuodessa, inflaatioksi arvioitiin alle 2 % vuodessa ja kiertonopeuden arvioitiin hidastuvan 0,5 – 1 % vuodessa.

3.2. RAHA-AGGREGAATTIEN TILASTOINTI

3.2.1. Kantatilastot

Kantatilastoissa esitetään raha-aggregaatit ja M3:n keskeiset vastaerät alarittain ajanjakson lopussa miljardeina euroina. Luvut ovat raakasarjaa eli niitä ei ole kausipuhdistettu. Lisäksi esite-

tään myöskin M1:n, M2:n, M3:n ja erälle "Luotot muille euroalueella, joista lainoja" lasketut indeksisarjat, jotka saavat arvon 100 joulukuussa 1998.

Indeksisarja lasketaan lisäämällä (vähentämällä) joulukuun 1998 kannasta kyseessä olevan kuukauden tai kuukausien virrat ja jakamalla saatu summa (erotus) joulukuun 1998 kannalla. Esimerkiksi kun lasketaan M3:n indeksin arvoa helmikuulle 1999, lisätään M3:n joulukuun 1998 kantaan M3:n tammi- ja helmikuun 1999 virrat. Lopuksi saatu summa jaetaan vielä joulukuun 1998 kannalla. Indeksit siis osoittavat (virtojen avulla lasketun) kumulatiivisen prosenttimuutoksen kyseisenä ajankohtana. Indeksien prosenttimuutos kahden ajankohdan välillä vastaa puolestaan aggregaatin muutosta uudelleenluokittelun ja muiden vastaavien tekijöiden vaikutuksesta.

3.2.2. Virtatilastot

Virtatiedoilla pyritään yleensä mittaamaan institutionaalisen sektorin taloustoimia eli transaktioita tietyinä ajanjaksona. Rahatalouden tilastojen tapauksessa virtatilastot ilmaisevat niitä aggregaattien muutoksia, jotka koostuvat rahalaitossektorin tarkasteluajanjakson kuluessa hankkimista rahoitusvaateista tai sen vastaanottamista rahoitusveloista. Ne lasketaan puhdistamalla kuukauden lopun kantojen välinen erotus "itse transaktioista johtumattomien" tekijöiden vaikutuksesta. Transaktioista johtumattomia tekijöitä ovat:

Uudelleenluokittelu ja muut tilastolliset tekijät: Näihin kuuluvat tiedonantajajoukon muutosten vaikutukset rahalaitossektorin saamisiin ja velkoihin, instituutioiden rakenteelliset uudelleenjärjestelyt, saamisten ja velkojen uudelleenluokittelu ja raportointivirheiden korjaaminen. Tiedonantajajoukkoon tulevat tai siitä poistuvat instituutiot samoin kuin rakenteelliset uudelleenjärjestelyt vaikuttavat kuukauden lopun kantojen vertailukelpoisuuteen. Saamisten ja velkojen uudelleenluokittelu ja raportointivirheiden korjaus saattavat puolestaan johtaa aikasarjan katkeamiseen.

Arvostusmuutokset ja luottotappiokirjaukset: Rahalaitossektorin saamisten ja velkojen arvomuutokset voivat myös johtua valuuttakurssimuutoksista, arvopapereiden markkinahintojen muutoksista ja luottotappiokirjauksista. Valuuttakurssimuutoksista voidaan todeta, että koska kannat ovat euromääräisiä, euron valuuttakurssin muutos vaikuttaa ulkomaanvaluutan määräisten saamisten ja velkojen arvoon. Samoin rahalaitosten hallussa olevien tai liikkeeseen laskemien arvopapereiden markkina-arvon muutos vaikuttaa arvopapereiden kantaan näillä arvopapereilla tehtyjen varsinaisten kauppojen lisäksi. Luottotappiokirjaus vaikuttaa lainojen kannan ilmoitettuun arvoon, muttei liity rahalaitossektorin talouden toimijoille myöntämän rahoituksen määrän muutokseen.

EKP:n julkistamien raha-aggregaattien virtatilastoissa näkyvät kuukausittaiset tiedot miljardeina euroina, minkä lisäksi raha-aggregaatteja koskevat tiedot esitetään kunkin kuukauden vuotuisina prosenttimuutoksina. Prosenttimuutokset on laskettu kantojen kuukausimuutoksista, jotka on puhdistettu uudelleenluokittelun, arvostusmuutosten, valuuttakurssimuutosten tai itse transaktioista johtumattomien muiden vastaavien muutosten aiheuttamista eroista. Vuotuiset prosenttimuutokset saadaan laskemalla yhteen kuluva kuukautta ja edeltävää yhtätoista kuukautta vastaavat kuukausittaiset virtatiedot ja ilmoittamalla ne prosentteina edellisen kahdentoista kuukauden lopun kannasta. (kts. liite 3) Koska yhdenmukaistettu rahatilastojen tiedonkeruujärjestelmä

otettiin käyttöön vasta vuonna 1998, vuotta 1998 edeltäneiden ajanjaksojen virtatiedot perustuvat pitkälti arvioihin. Vaikka nämä virtatiedot ovat yhä alustavia, niitä voidaan jo pitää sekä taloudellisesti että tilastollisesti mielekkäämpinä kuin vastaavia kantojen oikaisemattomia muutoksia.

3.2.3. Kausipuhdistetut kanta- ja virtatilastot

Kausivaihtelulla tarkoitetaan vuoden sisäistä – jokseenkin säännöllistä – syklistä vaihtelua, joka on ennakoitavissa ja tilastollisesti mallitettavissa. Kausivaihtelun poistaminen koetaan tarpeelliseksi tavallisesti tilanteissa, joissa kausivaihtelu näyttää häiritsevän käännepisteiden, lyhyen aikavälin trendien ja poikkeuksellisten tekijöiden havaitsemista. Kausitasoitusta sovelletaan aikasarjoihin pääasiassa siksi, että kausivaihtelua pidetään säännöllisyytensä vuoksi helposti ennustettavana. Lisäksi kausivaihtelun koetaan vain häiritsevän sarjan ennusteseurantaa, erityisesti jos kausivaihtelu muodostaa suurimman osan sarjan lyhyen aikavälin vaihtelusta. Kausipuhdistetun sarjan heikkoina ominaisuuksina voidaan mainita, että se sisältää säännöttömän virhetermin, jolla ei ole mitään tekemistä sarjan pysyvän osan ennusteen kanssa ja, että kausivaihtelun poistaminen raakasarjasta vähentää sarjan informaatiosisältöä. Lisäksi kausipuhdistus muuttaa aikasarjan sisäisen riippuvuusrakenteen ja useampia sarjoja tarkasteltaessa myös aikasarjojen väliset riippuvuudet todennäköisesti sekoittuvat.

EKP:n raha-aggregaattitiedot puhdistetaan kausivaihteluista joko X-12-ARIMA -ohjelmalla tai TRAMO/SEATS -ohjelmalla ja kausitasoituksessa käytetään menetelmien multiplikatiivisia malliversioita. Teknisistä syistä on päädytty julkaisemaan X-12-ARIMAn tulokset virallisina tietoina. Joihinkin M2:n eriin tehdään kalenterikorjauksia. M3 puhdistetaan kausivaihteluista epäsuorasti laskemalla yhteen M1:n ja erotuksien (M2-M1) ja (M3-M2) kausivaihteluista puhdistetut sarjat, jotta aluerät summautuvat yhteen M3:ksi.

Tilastoissa kausivaihteluista puhdistetut kannat ilmoitetaan miljardeina euroina sekä indekseinä. Indeksit on laskettu samaa metodologiaa käyttäen kuin kausipuhdistamattomien kantojen indeksit (kts. kantatilastot). Kausipuhdistettujen virtojen tilastossa esitetään virrat miljardeina euroina ja prosenttimuutos edellisestä kuukaudesta.

3.2.4. Vertailuajankohdan merkitys rahan määrän vuotuisen kasvuvauhtiin

Kausivaihteluista puhdistettu yhden kuukauden kasvuvauhti kuvaa viimeksi kuluneen kuukauden kehitystä. M3:n kuukausimuutokset voivat kuitenkin olla melko huomattavia, eikä niille siksi tulisi antaa liian suurta painoarvoa. Yhden kuukauden aikaisen M3:n kausivaihteluista puhdistetun kasvun vertaaminen edellisen vuoden saman kuukauden vastaavaan kasvuun voi kuitenkin auttaa tunnistamaan vertailuajankohdan vaikutukset vuotuisen kasvuvauhtiin. Vuotuisen kasvun vertaaminen edellisen vuoden vastaavaan lukuun onkin yksi tavanomaisimmista menetelmistä, joilla rahan määrän ja muiden taloudellisten muuttujien kehitystä kuvataan. Tämän menetelmän yhtenä etuna on, että kausitekijöiden vaikutus voidaan näin käytännöllisesti katsoen eliminoida. Lisäksi 12 kuukauden jakso on yleensä riittävän pitkä, jotta välttyään yliarvioimasta tilapäisten lyhytaikaisten muutosten vaikutusta. Vuotta koskeva kasvuvauhdin tarkastelu on yleistä ja helpottaa vertailuja myös muihin yleisiin taloustilastoihin.

Tulkittaessa vuosivauhdin muutoksia kuukausitasolla suhteessa edelliseen kuukauteen on vertailuajankohdan vaikutukset siis otettava asianmukaisesti huomioon. Vertailuajankohdalla saattaa olla merkitystä, koska 12 kuukauden kasvuvauhdin muutokseen vaikuttaa paitsi viimeksi kuluneen kuukauden kehitys myös edellisen vuoden vastaavan kuukauden kehitys. Jos esimerkiksi rahan määrä kasvaa melko voimakkaasti (tai melko heikosti) yhden vuoden jonakin kuukautena, saattaa tämä aiheuttaa 12 kuukauden kasvuvauhdin hidastumisen (tai nopeutumisen) yhtä vuotta myöhemmin, koska vuodentakainen kasvu (tai supistuminen) jää pois 12 kuukauden kasvuvauhdin laskennasta. Koska vertailuajankohta vaikuttaa erityisen voimakkaasti 12 kuukauden kasvuvauhdin muutoksiin, rahan määrän kehityksen tarkastelu vuotta lyhyempänä tai pidempänä ajanjaksona on hyödyllistä, jotta rahan määrän kasvusta saadaan luotettava arvo. EKP ei tämän vuoksi perustakaan arvioitaan M3:n kehityksessä yksinomaan vuositason vertailuun. Se seuraa säännöllisesti myös kausivaihteluista puhdistettua kasvuvauhtia 12 kuukautta lyhyempinä tai pidempinä ajanjaksoina. Lisäksi eliminoidakseen yhtenä kuukautena esiintyvien häiriötekijöiden vaikutukset M3:een EKP julkaisee tilastotiedotteessaan vuosivauhdin kolmen kuukauden keskiarvoa.

4. ONGELMAT KANSALLISISSA KONTRIBUUTIOISSA

4.1. SIIRTYMINEN KANSALLISISTA SARJOISTA EUROALUEEN YHTEISIIN SARJOIHIN

Ennen rahaliiton syntyä Euroopan unionin jäsenvaltiot laskivat omiin kansallisiin määrittelyihinsä perustuvat kansalliset raha-aggregaatit talouden seurantaan ja rahapolitiikkaa varten. Tällöin kansalliset raha-aggregaatit kuvasivat vain kunkin yksittäisen jäsenvaltion tilannetta. Kun euroalueella siirryttiin yhteiseen tilastointiin, päätettiin luopua rahaliiton jäsenvaltioiden omista kansallisista raha-aggregaattien määritelmistä ja siirryttiin käyttämään koko euroalueen yhteisiä raha-aggregaattien määritelmiä. Yhtenäisiin määritelmiin siirtymistä perusteli erityisesti se, että yksittäisten jäsenvaltioiden sijasta kotialueen muodostivatkin nyt kaikki rahaliittoon liittyneet jäsenvaltiot ja tarvittiin koko euroaluetta kuvaavat raha-aggregaatit.

Suurimmat yksittäiset muutokset raha-aggregaattien määrittelyissä tapahtuivat rahamarkkinapapereiden käsittelyssä. Aikaisemmin jäsenvaltioiden omat kansalliset sarjat laskettiin vähentämällä jäsenvaltion "residenttien" eli jäsenvaltion alueella sijaitsevien rahalaitosten liikkeeseen laskemista rahamarkkinapapereista ja velkatodistuksista jäsenvaltion rahalaitosten hallussa olevat vastaavat erät. Nyt euroalueen sarjojen yhtenäistäminen tapahtuu suorittamalla kansallisiin sarjoihin (eli kansallisiin kontribuutioihin) nk. full consolidation approach. Toisin sanoen yksittäisen jäsenvaltion rahalaitosten liikkeeseen laskemista rahamarkkinapapereista ja velkatodistuksista vähennetään yksittäisen jäsenvaltion rahalaitosten hallussa olevien rahamarkkinapapereiden ja velkatodistusten lisäksi koko euroalueella sijaitsevien rahalaitosten liikkeeseen lasketut vastaavat erät (nk. eurokonsolidointi).

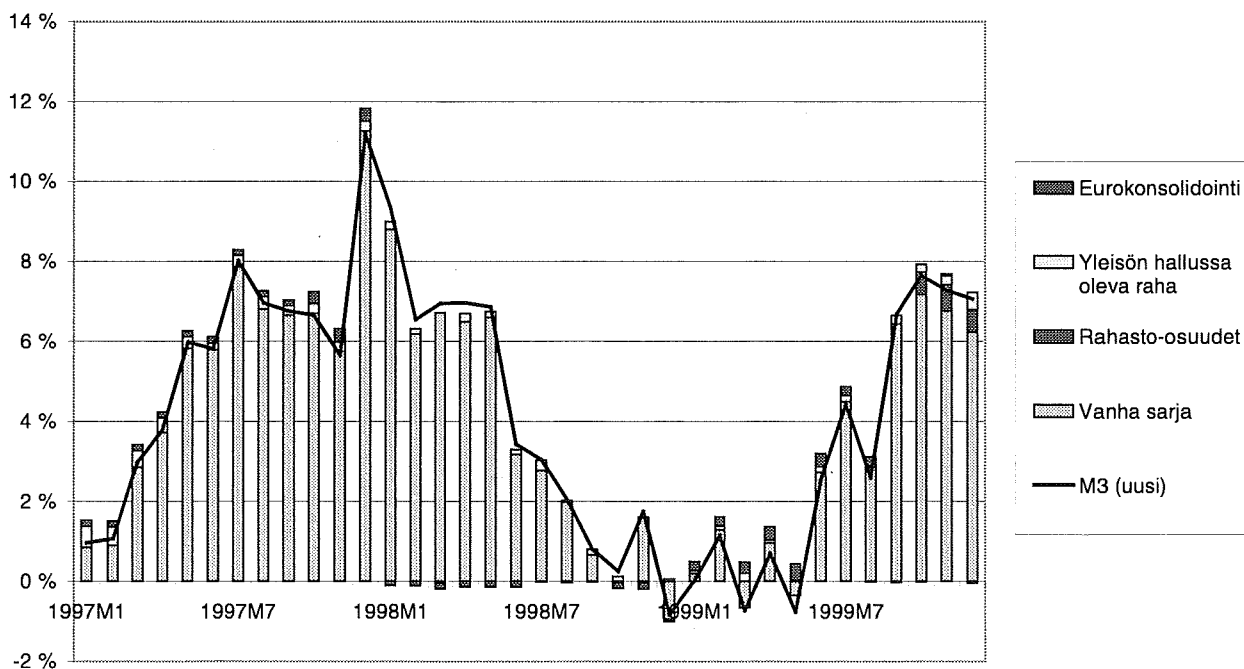
Tämän eurokonsolidoinnin lisäksi tapahtui myös väliaikainen muutos raha-aggregaatti M3:n kansallisen kontribuution määritelmässä erän "valtion hallussa olevat sijoitustodistukset" osalta. Aluksi EKP teki päätöksen jättää valtion hallussa olevat sijoitustodistukset huomioimatta raha-aggregaatti M3:n määritelmässä, mutta myöhemmin päätös kuitenkin peruttiin ja valtion hallus-

sa olevat sijoitustodistukset otettiin jälleen osaksi raha-aggregaatin määritelmää. Suomen osalta EKP:n määritelmän muutokset aiheuttivat ensiksi muutoksen vanhaan laskentatapaan, minkä jälkeen palattiin takaisin vanhaan käytäntöön. Ennen rahaliittoon liittymistähän valtion hallussa olevat sijoitustodistukset otettiin huomioon Suomen kansallisessa määritelmässä. Valtion hallussa olevat sijoitustodistukset kuuluivat määritelmään kuitenkin negatiivisena eränä, joka vähennettiin Suomen M3:n aggregaatista. Kun EKP päätti jättää huomiotta valtion hallussa olevat sijoitustodistukset euroalueen raha-aggregaatin ja kansallisten kontribuutioiden määritelmästä, päätös toteutettiin myös Suomessa. Käytännössä tämä merkitsi sitä, että siirryttäessä kansallisen kontribuution laskentaan M3:n määritelmästä poistui negatiivinen erä eli toisin sanoen valtion hallussa olevia sijoitustodistuksia ei enää vähennetty Suomen kansallisesta kontribuutiosta. Kun EKP:n päätös peruttiin, valtion hallussa olevat sijoitustodistukset lisättiin jälleen Suomessa M3:n määritelmään. Käytännössä siis palattiin vanhaan ennen rahaliittoa käytössä olleeseen määritelmään ja negatiivinen erä "valtion hallussa olevat sijoitustodistukset" vähennetään edelleen Suomen M3:n kansallisesta kontribuutiosta.

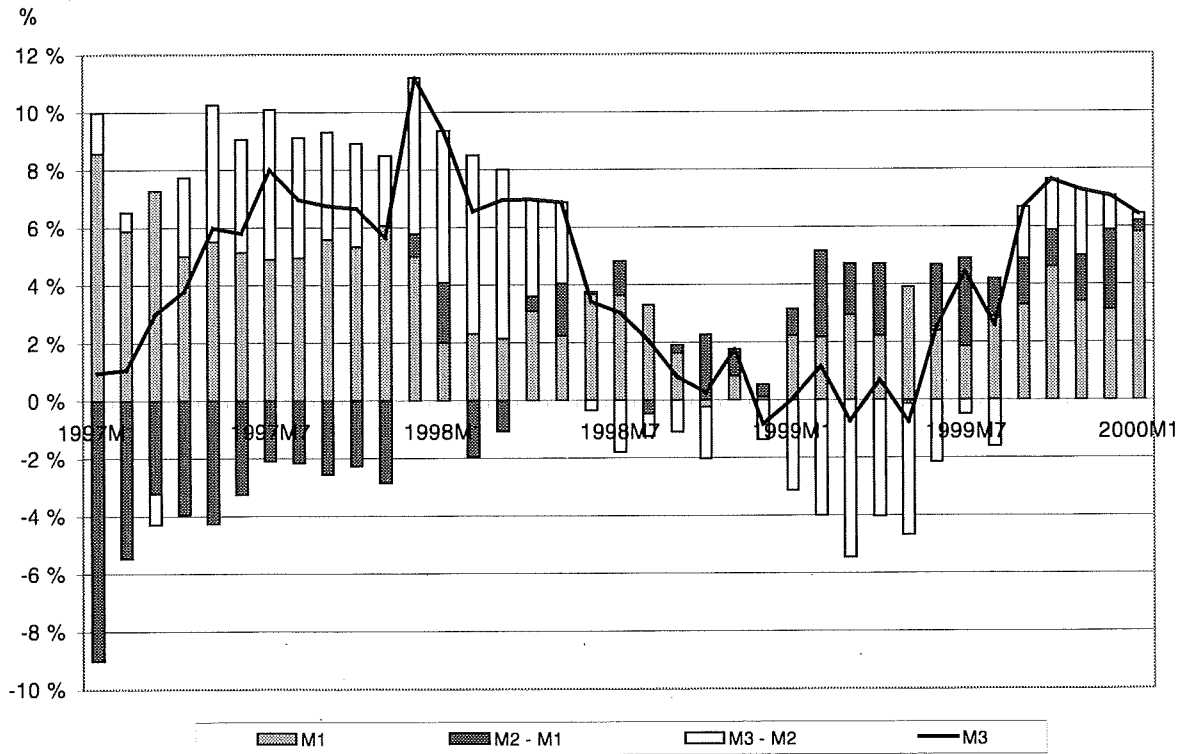
4.2. SUOMEN KONTRIBUUTIO

Tarkasteltaessa EKP:n määritelmän mukaista Suomen kansallista M3:n kontribuutiota havaitaan, että tärkeimpiä Suomen M3:n kontribuution muutoksia selittävä osatekijä on "vanha sarja". (kts. kuvio 1) Vanhaan sarjaan sisältyvät erät, jotka ovat säilyneet samana siirryttäessä kansallisen M3:n laskemisesta euroalueen raha-aggregaatin kansallisen kontribuution laskentaan. Näitä eräiä ovat mm. yön yli -talletukset, enintään 2 vuoden määräaikaistalletukset, irtisanomisajaltaan enintään 3 kk:n talletukset, repot ja valtion hallussa olevat pankkien sijoitustodistukset. Uusien erien (erien "yleisön hallussa oleva raha" ja "rahasto-osuudet" lisääminen aggregaatteihin sekä eurokonsolidoinnin suorittaminen) vaikutus Suomen M3:een jäivät siis verrattain pieniksi.

Kuvio 1. Osatekijöiden kontribuutio Suomen M3: een

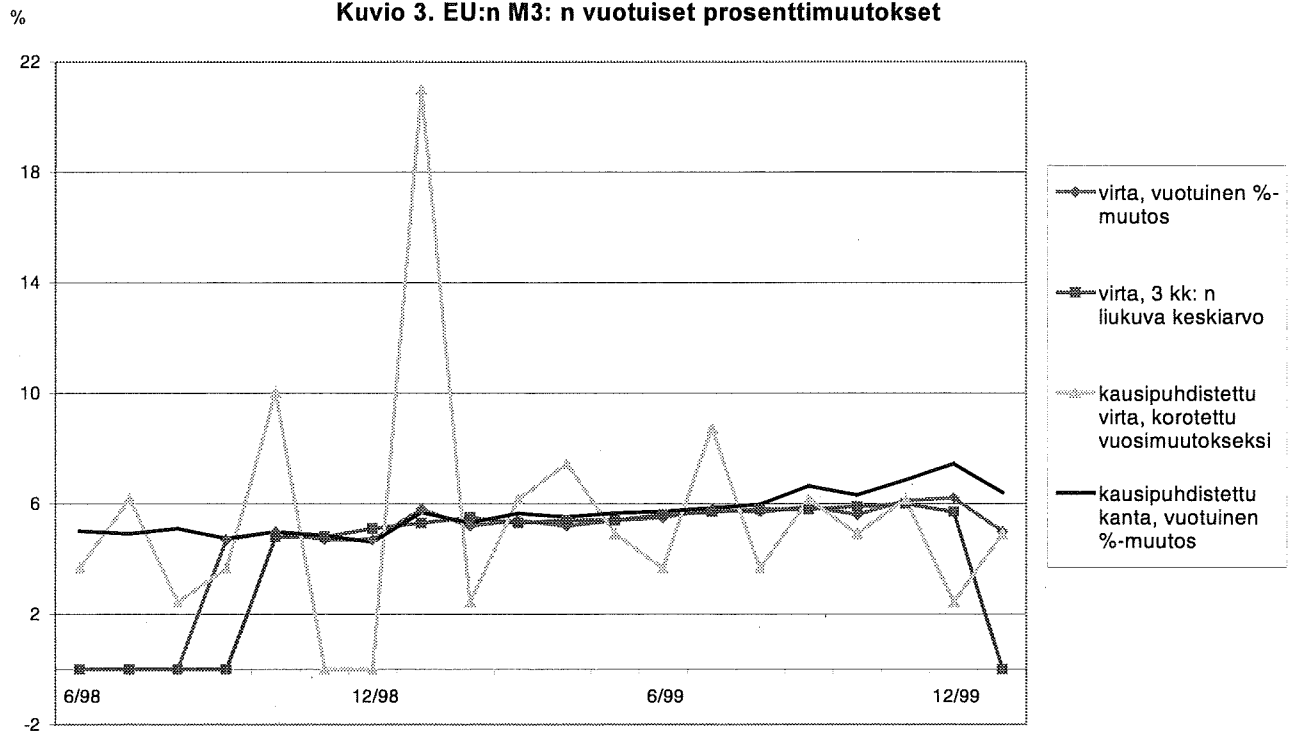
Kuvio 2. Raha-aggregaattien kontribuutio M3: een

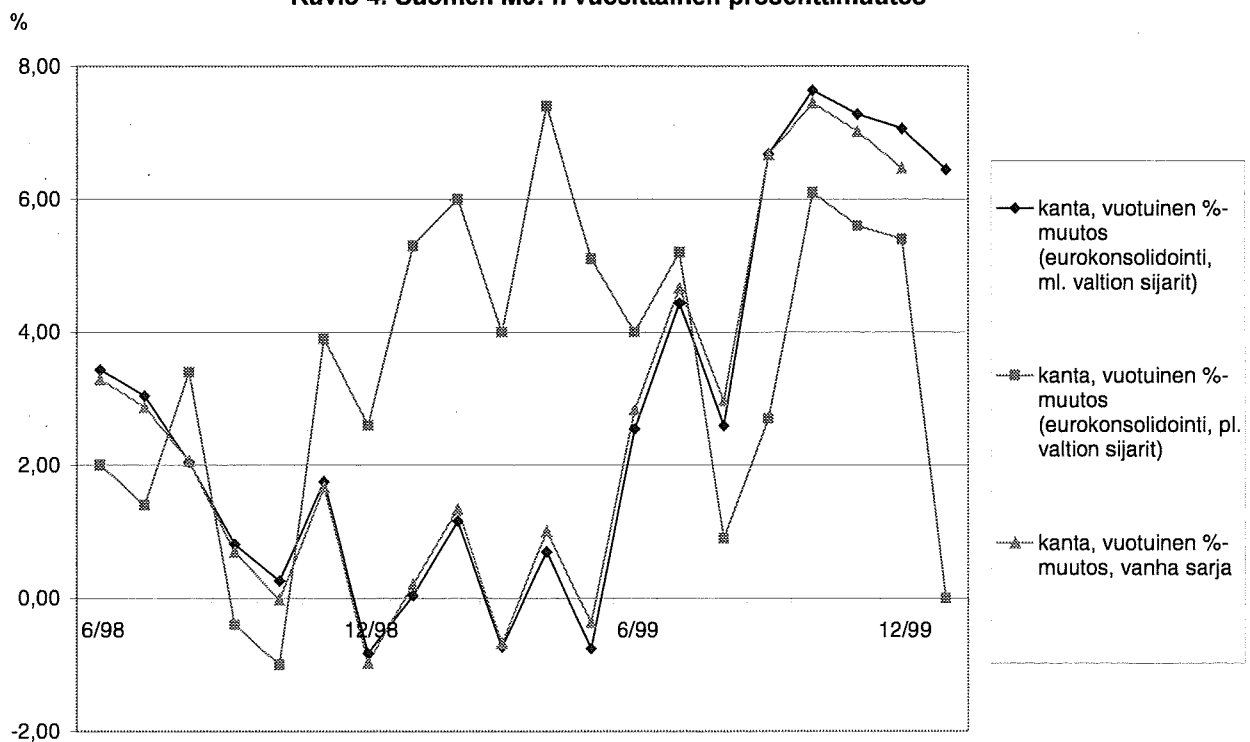
Kuviossa 2 on puolestaan tarkasteltu Suomen M1:n ja väli-aggregaattien vaikutusta M3:een. M1:n kontribuutio M3:n kasvuun on säilynyt vakaana ja on ollut vaikutukseltaan positiivista. Myös välisuure $M2 - M1$ on vaikutukseltaan positiivinen ja vuoden 1997 aikana havaittavissa olevan negatiivisen kontribuution selittää ainakin osittain muuttunut tilastointikäytäntö. Sen sijaan $M3 - M2$ väli-aggregaatin kontribuutio vaihtelee negatiivisesta positiiviseen, mitä suurimmaksi osaksi selittää erän ”valtion hallussa olevat pankkien sijoitustodistukset” voimakas vaihtelu.

Euroalueen yhteiseen tilastointiin siirtymisellä on ollut oma vaikutuksensa myöskin M3:n muutosprosenttien laskemiseen. Ennen rahaliiton alkua Suomessa laskettiin M3:n 12 kuukauden vuotuiset prosenttimuutokset kantatilastosta. EKP laskee M3:n arvon kuitenkin virtatilastosta ja käyttää lisäksi M3:n arvona vuotuisen prosenttimuutoksen kolmen kuukauden liukuvana keskiarvona, jota sitten verrataan M3:n viitearvoon. Kuviossa 3 on vertailtu erilaisista lähdetiedoista (kanta-, virta- ja kausipuhdistetut tilastot) laskettuja M3:n vuotuisia muutosprosentteja. Ensinnäkin vaikuttaisi siltä, että M3:n muutosprosentin laskentatavan muutoksella ei näyttäisi olevan suurta merkitystä lopputulemaan. Kanta- ja virtatilastoista lasketut muutosprosentit saavat suurin piirtein samoja arvoja, minkä lisäksi muutosprosenttien kehitys on samansuuntaista. Toiseksi virtatilastoon pohjautuvien kuukausittaisten muutosprosenttien korottaminen kahden- toista kuukauden kasvuksi antaa varsin erilaisen tuloksen verrattuna vuotuisen prosenttimuutoksen tai kolmen kuukauden liukuvan keskiarvon tuloksiin. Tulkittaessa kuukausitiedoista vuosimuutokseksi korotettua sarjaa tulisikin olla varovainen.

Kuvio 3. EU:n M3: n vuotuiset prosenttimuutokset

Kuvio 4. Suomen M3: n vuosittainen prosenttimuutos

Kuviosta 4 on tutkittu raha-aggregaattiin M3 sisältyvien erien muutoksen vaikutusta M3:n muutosprosentteihin. Kuviosta havaitaan, että alkuperäinen päätös jättää valtion sijoitustodistukset pois Suomen kansallisesta kontribuutioista muutti merkittävästi Suomen M3:n kasvuprosentteja. Uusi sarja (josta siis erä "valtion sijoitustodistukset" vähennetään) on puolestaan hyvin lähellä ennen EU:n tilastointiin siirtymistä lasketun "vanhan" sarjan kanssa. Kuten siis kuviosta 1 jo aikaisemmin nähtiin, eurokonsolidoinnilla ja muutaman uuden erän lisäämisellä on varsin vähäinen vaikutus Suomen M3:n kasvuprosentteihin.

Kaiken kaikkiaan euroalueen yhteisen tilastointikäytännön käyttöönoton jälkeen kansalliset kontribuutiot kuvaavat entistä vähemmän yksittäisen jäsenvaltion tilannetta, vaikka yhteenlaskettuna kontribuutiot antavatkin oikean kuvan koko euroalueen kehityksestä. Maittaisten kontribuutioiden tulkintavoimaa heikentävät eurokonsolidointi sekä setelistön ja talletusten käsittely. Euromääräinen setelistö tulee liikkumaan euroalueella yhä helpommin ja näin ollen kansallisessa kontribuutiossa oleva erä "liikkeessä oleva rahamäärä" kuvaa entistä vähemmän kyseessä olevan jäsenvaltion setelistöä. Kansallisista talletuksista vähennetään rahamarkkinapapereiden tapaan koko euroalueella olevat talletukset, joten tätäkään erää ei voida enää käyttää kansallisen tilanteen analysoimiseen. Toiseksi kanta- ja virtatilastoista laskettujen muutosprosenttien erot eivät vaikuta kovin suurilta, vaikkakin tulkittaessa kuukausittaisista muutosprosentteista korotetammalla laskettu vuosimuutosarjaa on muistettava olla varovainen.

5. RAHA-AGGREGAATTIEN VASTAERÄT

Kun raha-aggregaatti M3 esitetään taseyhtälön avulla, nähdään samalla M3:n vasta-erät (vrt. taulukko 4).

$M3 \equiv$ luotot euroalueelle + ulkoinen nettoasema – pitkäaikaiset velat + muut vastaerät

Taulukko 4. Euroalueen rahalaitosten konsolidoitu tase pääpiirteissään

Saamiset	Velat
Euroalueelle myönnetty luotot	M3 (sis. valtionhallinnon monetaariset talletusvelat)
Ulkomaiset saamiset	Pitkäaikaiset velat
Muut saamiset (ml. kiinteä omaisuus)	Ulkomaiset velat
	Muut velat (ml. valtionhallinnon talletukset)

Lähde: EKP:n kuukausikatsaus, Elokuu 1999

M3:n ja sen vastaerien välinen suhde perustuu kirjanpitoyhtälöön, ei M3:n ja sen vastaerien väliseen syy-yhteyteen. Käytännössä suurin osa tase-erien muutoksista riippuu korkojen liikkeistä sekä taloudellisen toimeliaisuuden ja inflaation muutoksista. Tässä suhteessa eri tase-erien määrävät tekijät voivat olla samoja tai samankaltaisia, ja erien muutokset voivat antaa viitteitä siitä, miten taustalla oleva euroalueen talous kehittyy. Lisäksi on huomattava, että M3:n ja tärkeimmän vastaerän eli lainojen kasvuprosentit eivät vastaa toisiaan, sillä taseen muut vastaerät on otettava huomioon taseyhtälön mukaisesti ja maturiteettien välillä tapahtuu muutoksia.

5.1. LUOTTOAGGREGAATIT

Keskeinen M3 aggregaatin vastaerä euroalueen rahalaitosten konsolidoidussa taseessa on luottoaggregaatit. Luottoihin sisältyvät euroalueella oleville muille kuin rahalaitoksille (ml. julkisyhteisöt ja yksityinen sektori) myönnetyt lainat sekä rahalaitosten hallussa olevat euroalueella olevien muiden kuin rahalaitoksien liikkeeseen laskemat arvopaperit. Koska arvopapereita voidaan pitää lainoja vastaavana vaihtoehtoisena rahoituslähteenä, tämän määritelmän avulla on mahdollista saada tarkempaa tietoa rahalaitossektorin talouteen välittämän rahoituksen määrästä kuin siinä tapauksessa, että määritelmä olisi suppeampi ja kattaisi vain lainat.

5.2. MUUT ERÄT

Ulkoinen nettoasema saadaan vähentämällä rahalaitosten ulkomaisista saamisista niiden velat ulkomaille. Ulkomaisiin saamisiin sisältyvät euroalueen ulkopuolisten maiden valuuttojen määräinen käteinen raha, euroalueen ulkopuolella olevien liikkeeseen laskemat arvopaperit, lainat euroalueen ulkopuolella oleville (ml. pankit) sekä eurojärjestelmän kulta ja erityisnosto-oikeudet. Ulkomaisia velkoja ovat puolestaan euroalueen ulkopuolella olevien talletukset euroalueen rahalaitoksissa, euroalueen ulkopuolella olevien myöntämät luotot euroalueen rahalaitoksille ja erityisnosto-oikeuksien vastaerät. Muutokset rahalaitossektorin ulkoisessa nettoasemassa heijastelevat suureksi osaksi euroalueella olevien rahalaitossektoriin kuulumattomien ulkomaisia taloustoimia euroalueen maksutaseen vaihtotaseessa, pääomansiirroissa ja muiden kuin rahalaitosten rahoitustaseessa.

Pitkäaikaisiin velkoihin luetaan yli kahden vuoden pituiset määräaikaistalletukset, alkuperäiseltä maturiteetiltaan yli kahden vuoden pituiset euroalueen rahalaitosten liikkeeseen laskemat velkaperit, talletukset, joiden irtisanomisaika on yli 3 kuukautta sekä rahalaitossektorin oma pääoma ja varaukset. Pitkäaikaiset velat eivät ole mukana M3:n määritelmässä, koska niitä pidetään pikemminkin säästöjen sijoituskohteina kuin liiketoiminnan välineinä. Niitä voidaan kuitenkin pitää joidenkin M3:n erien vastineina. Pitkäaikaisen velkojen kehitys saattaa myös ilmentää rahalaitosten rahoituspäätöksiä, sillä pitkäaikaiset velat voivat toimia vaihtoehtoisina rahoituslähteinä lyhytaikaisille veloille, ja niiden avulla rahoituslaitokset voivat saada velkojensa maturiteettirakenteen vastaamaan paremmin saamistensa maturiteettirakennetta.

Muut vastaerät kattavat muut konsolidoidun taseen erät. Näitä ovat valtionhallinnon talletukset rahalaitossektorissa, kiinteä omaisuus (ts. rahalaitosten muu omaisuus kuin rahoitusvaateet, esim. rakennukset), muut saamiset ja velat sekä valtionhallinnon lyhytaikaisten talletusvelkojen vastaerät. Muihin saamisiin ja velkoihin sisältyy monenlaisia eriä, kuten johdannaisiin ja ns. suspense-eriin liittyvät saamiset ja velat, siirtosaamiset ja -velat, korkosaamiset lainoista ja maksamatta olevat korot talletuksista, osinkosaamiset ja -velat, muuhun kuin varsinaiseen rahalaitostoimintaan liittyvät saamiset ja velat, valtion liikkeeseen laskeman metallirahan vastaerä, ilman käteisvakuuksia lainaksi annetuista arvopapereista aiheutuneet nettopositiot ja arvopaperikauppojen tulevista tilityksistä ja toimituksista aiheutuvat nettovelat.

6. RAHALAITOSTEN NELJÄNNESVUOSITILASTOINTI

EKP kerää kuukausittaisten tietojen lisäksi myös neljännesvuosittaista tietoa rahalaitoksilta. Neljännesvuosittaiseen tiedonkeruuseen on päädytty, koska kuukausittaisissa tiedoissa on vain raha-aggregaattien laskentaa varten tarvittava perustieto. Neljännesvuositiedot ovatkin lähinnä kuukausitiedonkeruuta täydentävää tietoa, jossa yhteenlasketun taseen erät on luokiteltu yksityiskohtaisemmin alkuperäisen maturiteetin, maan, käyttötarkoituksen, valuutan ja sektorin mukaan.

Tase-erät, joista kerätään tarkempaa tietoa ovat talletukset, lainat, arvopaperit ja rahamarkkinapaperit. Nämä tase-erät on vielä jaettu taulukoissa alaeriin joko maturiteetin tai akselin pankki – ei pankki mukaan. Tase-erien sekä niiden alaerien neljännesvuositiedonkeruun vaade- ja maturiteettiluokittelua kuvaava taulukko on liitteessä 4. Esimerkiksi sektoreista pyydetään kuukausittaisen julkisen sektorin tiedon ”kaikki yhteensä” lisäksi neljännesvuosittainen hienojakoisempi jaottelu valtionhallintoon, paikallishallintoon ja sosiaaliturvarahastoihin. Samoin neljännesvuositilastoissa kerätään yksityiskohtaista tietoa. Lisäksi neljännesvuositilastoista löytyy yksityiskohtaista tietoa talletuksien, lainojen ja arvopapereiden jakaumista maittain sekä valuutoittain.

7. KORKOTILASTOT

Tällä hetkellä EKP keräävät korkotilastot perustuvat siihen, mitä kansallisesti on kustakin jäsenmaasta saatavilla. Korkotietoja on lähinnä uuden luotonannon kansallisista koroista, mutta niitäkään ei ole saatavissa kaikista maista. Myös luottokannan korkotietoa on saatavissa jonkin verran. EKP lähettää keräämänsä tiedon kansallisille keskuspankeille. Tietoa löytyy kotitalouksien sekkiluottojen, kotitalouksien asunto- ja kulutusluottojen, lyhyt- ja pitkäaikaisista yritysluottojen ja muitten kansallisten luottojen koroissa. Lisäksi on saatavissa tietoa maittaisten yön yli -talletusten, määräaikaistalletusten, irtisanomisehtoisten talletusten ja muitten kansallisten talletusten koroista. Hajanaisuuden ja puutteellisuuden lisäksi korkotilastojen vertailukelpoisuutta heikentää myös yhteisen korkomääritelmän puuttuminen.

Korkotiedonkeruuta ollaan kuitenkin parhaillaan uudistamassa EKP:ssa ja tavoitteena on luoda pitkän aikavälin yhtenäistetty tiedonkeruu. Korkotilastointia pohtivan työryhmän tehtävänä on määritellä euroalueelle yhtenäiset korkomääritelmät sekä se, mitä korkotietoja kerätään. Tulevan korkotilastointijärjestelmän tulisi olla euroalueen osalta mahdollisimman yhtenäistetty, riittävän kattava ja luokittelujen osalta riittävän yksityiskohtainen. Lisäksi korkotiedonkeruun tulisi olla joustava, jotta mahdolliset uudet rahoitusalan tuotteet voitaisiin tulevaisuudessa liittää osaksi samaa kehikkoa. EKP:n kyselyn mukaan tärkeimmät käyttötarpeet tuleville korkotilastoille ovat rahapolitiikan mekanismien seuraaminen, raha-aggregaattien ulkopuolisten talletusten seuraaminen, lainakustannusten seuraaminen, makroanalyysi sekä talouden rakenteen, kehityksen ja markkinaintegraation seuraaminen.

EKP on ehdottanut, että pääsääntöisesti kuukausittaisen korkotiedonkeruun perustiedonantajajoukkona olisivat rahalaitokset (MFI:t). Muiden kuin rahalaitoksien osalta korkotilastointia ei ole vielä suunnitteilla. EKP:ssa on kuitenkin ilmennyt kiinnostusta myös ainakin OFI:lta ja vakuutussektorilta kerättäviin korkotietoihin. Tiedonkeruu ehdotetaan kohdistettavaksi euromää-

räisiin talletuksiin ja lainoihin, jotka on myönnetty euroalueella pysyvästi asuville talouden toimijoille. Tilastotietoa tulisi lisäksi kerätä sekä euroalueelta että kansalliselta tasolta. Korkotiedot olisivat nimellisiä ja efektiivisiä raportointiperiodilla myönnetyn uuden luotonannon keskkorkoja sekä periodin lopussa olevan luottokannan korkoja. Sekä uusi luotonanto että luottokanta halutaan vielä jakaa sektoreittain siten, että uuden luotonannon sektorijako on laajempi kuin luottokannan sektorijako. Alustavan aikataulun mukaan yksityiskohtaiset luokittelut yms. täsmentyvät vuoden 2001 loppuun mennessä ja korkotiedonkeruun uudistettu kehikko otetaan käyttöön vuoden 2002 alusta.

8. ARVOPAPERITILASTOT

Arvopaperitiedonkeruussa kerätään tällä hetkellä tietoa euroalueen jäsenvaltioiden, euroalueen ulkopuolisten EU-maiden (Tanska, Kreikka, Ruotsi ja Englanti) ja muun maailman liikkeeseen laskemista arvopapereista (osakkeet ja saamistodistukset). Euroalueelta ja EU-maista on saatavissa tiedot valuutan mukaan jaoteltuna (euro/ kansallinen valuutta + muut valuutat), mutta muista valtioista saadaan tiedot vain euromääräisinä. Tilastoista löytyvät lisäksi tiedot arvopapereiden kappalemääristä liikkeeseen laskijan mukaan jaoteltuna. Kuitenkin vain saamistodistukset on jaoteltu maturiteetin mukaan lyhyen aikavälin ja pitkän aikavälin arvopapereihin. Nykyinen tiedonkeruu on kuitenkin vain lyhyen tähtäimen ratkaisu tilastointiin, sillä tieto on kerättävä hajanaisista lähteistä ja tiedon luotettavuus ei ole riittävän hyvä.

EKP:ssa pitkän aikavälin ratkaisuksi on esitetty keskitettyä arvopaperitietokantaa (Centralised Securities Database, CSDB). Tavoitteena on, että arvopaperitietokanta sisältäisi täydellistä, täsmällistä, yhdenmukaista ja ajan tasalla olevaa tietoa

1. tilastollisesti tärkeistä arvopapereista, jotka on jaoteltu ainakin valuutan, liikkeellelaskijan, maturiteetin, instrumentin (sijoitustodistukset, joukkovelkakirjat, osakkeet jne.) mukaan sekä
2. arvopapereiden haltijoista, jotka on jaoteltu sektorin (MFI, julkinen valta, yritykset jne.) ja kotimaan mukaan.

Tietokanta tulisi kattamaan ainakin kaikki euromääräiset arvopaperit ja niiden liikkeeseen laskut maailmanlaajuisesti sekä kaikki Euroopan unionin alueella sijaitsevien "residenttien" liikkeeseen laskemat arvopaperit. Tietoja kerättäisiin kansallisilta ja kansainvälisiltä arvopaperikeskukset ja clearing-taloilta, kansallisilta keskuspankeilta ja valvontaviranomaisilta, markkinalähteistä sekä kansainvälisiltä organisaatioilta. Tämä laajamittainen hanke on kuitenkin tällä hetkellä vielä alkuvaiheessaan ja aikataulua ei ole määritelty.

Liite 1: MFI-listan suomalaiset yksiköt

Tällä hetkellä listalla olevat:

Keskuspankki:

Suomen Pankki

Luottolaitokset:

Merita Pankki Oyj
Leonia Pankki Oyj
Mandatum Pankki Oyj
Ålandsbanken Abp
Aktia Sparbank Ab
Säästöpankit
Paikallisosuuspankit
OP – jäsenosuuspankit
OP – Kotipankki Oyj
Okopankki Oyj
Osuuspankkien Keskuspankki Oyj
Yrityspankki Skop Oyj (selvitystilassa)
Citibank International plc, sivuliike Suomessa
Credit Agricole Indosuez Helsingin sivukonttori
Den Danske Bank Aktieselskab, Helsingfors filial
Gyllenberg Private Bank Ab
Skandinaviska Enskilda Banken AB Helsingforsfilialen
Svenska Handelsbanken AB (Publ), filialverksamheten i Finland
Unibank A/S, Helsingfors filial

Rahamarkkinarahastot:

Erikoissijoitusrahasto Mandatum Likvidi
Erikoissijoitusrahasto Seligson & Co Rahamarkkinarahasto
Sijoitusrahasto Alfred Berg Euro Korko
Sijoitusrahasto Carnegie Euro Likvidi Rahamarkkinarahasto
Sijoitusrahasto Gyllenberg Money Manager Rahamarkkinarahasto

Listan laajentuessa mukaan tulevat:

Kotimaiset muut luottolaitokset:

Diners Club Finland Oy
Eurocard Oy
Handelsbanken Rahoitus Oyj
K-Luotto Oy
Kuntarahoitus Oyj
Kuntien Asuntoluotto Oyj
Leonia Corporate Bank Oyj
Leonia Kortti Oy
Leonia Kuntapankki Oyj
Leonia MB Group Oy
Leonia Rahoitus Oy

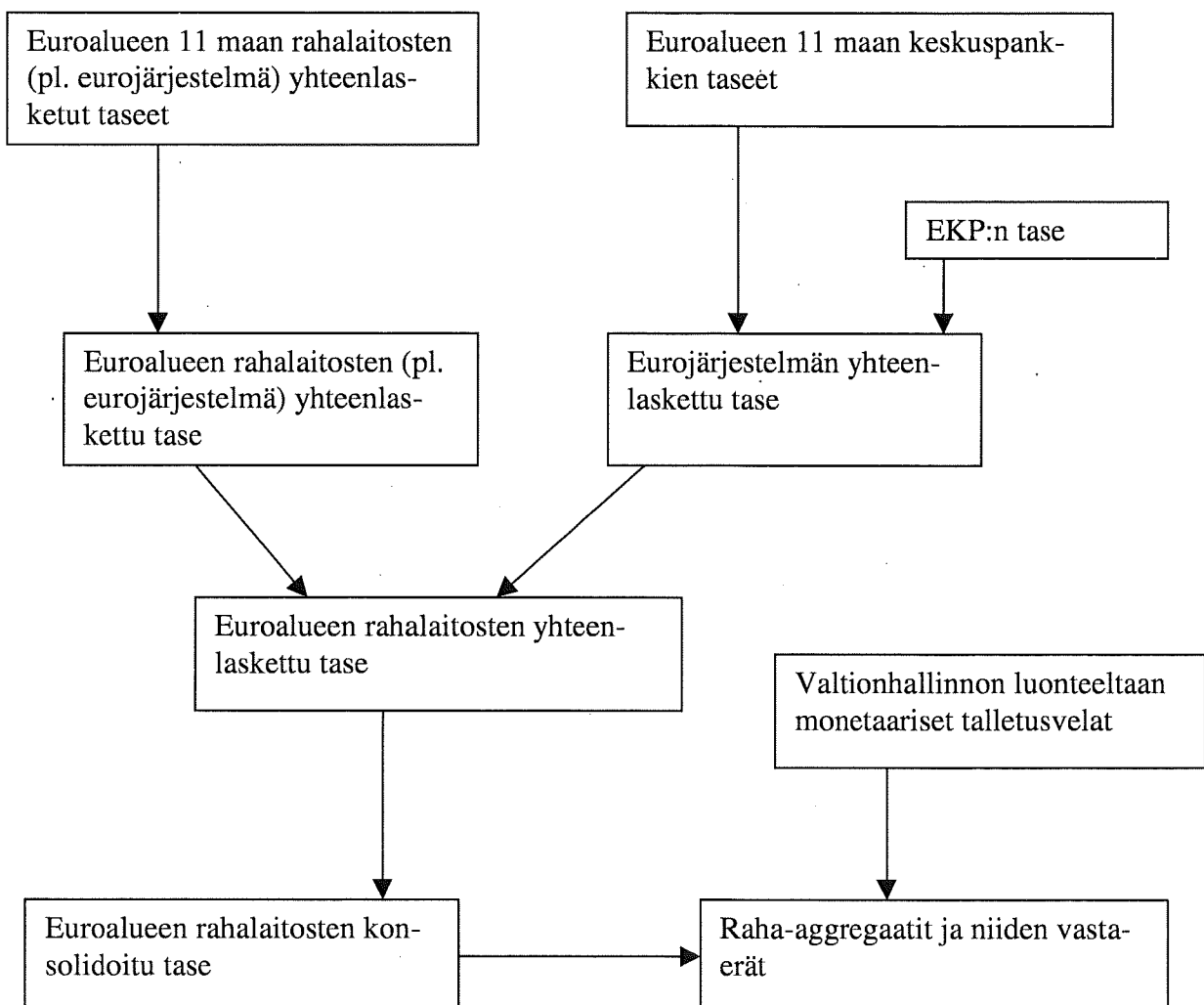
Luottokunta
Merita Asiakasrahoitus Oy
Merita Rahoitus Oy
OKO-Investointiluottopankki Oyj
OP-Rahoitus Oy
Suomen Hypoteekkiyhdistys
Suomen Asuntoluottopankki

Ulkomaisten luottolaitosten muuta kuin talletuspankkitoimintaa harjoittavat sivukonttorit Suomessa:

BMW Financial Services Scandinavia AB - Suomen sivuliike
Caterpillar Financial Nordic Services Aktiebolag, filial i Finland
D. Carnegie AB, Finland filialen
Ellos Finans Aktiebolag, filial i Finland
FCE Bank plc
GE Capital Equipment Finance Ab, filial i Finland
Handelsbanken Finans Aktiebolag (publ), filialverksamheten i Finland
Scania Finans Aktiebolag, filial i Finland
SEB Finans AB (publ)
Telia Finans Finland, filial till Telia Finans Aktiebolag
Xerox Credit Aktiebolag

Liite 2. Euroalueen rahalaitosten konsolidoidun taseen laatiminen

Euroalueen konsolidoidun taseen laatimiseksi tarvittava tiedonantajien joukko koostuu euroalueella olevista rahalaitoksista (MFI-lista), joihin luetaan myös euroalueen ulkopuolella sijaitsevien emoyhtiöiden euroalueella sijaitsevat tytäryhtiöt ja sivukonttorit. Tilastointia varten rahalaitokset konsolidoivat kaikkien samalla kansallisella alueella sijaitsevien sivukonttoriensa liiketapahtumat. Rahalaitosten kansallisille keskuspankeille ilmoittamissa tilastotiedoissa ei kuitenkaan sallita kansalliset rajat ylittävää konsolidointia. Kansalliset keskuspankit laskevat kansallisen rahalaitossektorin (pl. eurojärjestelmä) taseen ja suorittavat osittaisen sopeutuksen vähentämällä kansallisten rahalaitosten hallussa olevista velka- ja rahamarkkinapapereista sekä rahasto-osuuksista euroalueella sijaitsevien rahalaitosten liikkeeseen laskemat vastaavat erät. EKP yhdistää kansallisten rahalaitosten taseet kustakin euroalueen 11 maasta euroalueen rahalaitossektorin (pl. eurojärjestelmä) yhteenlasketuksi taseeksi. Euroalueen 11 kansallisen keskuspankin ja EKP:n taseet yhdistetään vastaavasti eurojärjestelmän yhteenlasketuksi taseeksi. Kumpikin näistä taseista laaditaan konsolidoimattomana, jolloin yhteenlaskettuihin taseisiin sisältyy toisiin rahalaitoksiin kohdistuvia saamisia ja velkoja. Taseiden konsolidointi etenee seuraavasti: 1. Talletukset rahalaitoksissa ja luotot rahalaitoksille nettoutetaan ja 2. liikkeessä oleva raha ja rahalaitossektorin liikkeeseen laskema jälkimarkkinakelpoinen velka nettoutetaan rahalaitosten taseissa saamisina olevia vastaavia instrumentteja vastaan. Raha-aggregaattien määrät lasketaan lopuksi lisäämällä konsolidoidun taseen monetaarisiin velkoihin eräät valtionhallinnon lyhytaikaiset talletusvelat, jotka ovat luonteeltaan samankaltaisia kuin lyhytaikaiset pankkitalletukset.

Liite 3. Suhteellisen vuosimuutoksen laskeminen

Muutosprosentit lasketaan joko (a) virtatietojen tai (b) kausivaihteluista puhdistettujen kantatietojen (indeksisarjojen) perusteella. Jos merkitään raha-aggregaatin muutosta kuukauden t aikana F_t : llä ja aggregaatin kantaa kuukauden t lopussa L_t : llä, niin suhteellinen muutos kuukaudessa on $X_t = (F_t / L_t + 1)$. Jos lisäksi merkitään kuukauden t kausivaihtelusta puhdistettua kantaa I_t : llä, niin suhteellinen vuosimuutos (a_t) eli muutos 12 viimeisen kuukauden aikana voidaan laskea seuraavasti:

$$(a) a_t = ((X_t * X_{t-1} * X_{t-2} * X_{t-3} * X_{t-4} * X_{t-5} * X_{t-6} * X_{t-7} * X_{t-8} * X_{t-9} * X_{t-10} * X_{t-11}) - 1) * 100$$

$$(b) a_t = (I_t / I_{t-12} - 1) * 100$$

Pyöristysten vuoksi näin lasketut luvut eivät välttämättä täsmää taulukon 2.4 lukujen kanssa. Kuukausivaihteluista puhdistetut, useampi desimaaliset kantatiedot ovat saatavissa EKP:n Internet-kotisivuilta (<http://www.ecb.int>) SIVUN "Euro area statistics-download" csv-tiedostona, jolloin taulukon 2.4 tarkat suhteelliset muutosluvut voidaan laskea.

Liite 4. Neljännesvuositiedonkeruun vaade- ja maturiteetti- luokat

Jako	Tase-erät, joita koskee	Luokat	Julkisen sektori	Kaikki yhteensä	Vaitionhallinto
Sektorit	Talletukset	Suomi ja muut rahoittomaat			
	Lainat Arvopaperit		Muut residentit	Kaikki yhteensä	Paikallishallinto Sosiaaliturvarahastot Muut rahoitusta välittävät laitokset Vakuutuslaitokset Yritykset ja asuntoyhteisöt
Maajako	Talletukset Lainat Arvopaperit ja rahamarkkinapaperit	Muu maailma		Kaikki yhteensä	Kotitaloudet Kulutusluotot Asuntoluotot Muu luotonanto
	Valuutta				Kotitalouksia palvelevat vrytyt * Pankit Ei - pankit valtio muut
Maajako	Talletukset Lainat Arvopaperit ja rahamarkkinapaperit	Muut rahoittomaat Muu maailma		EU: n jäsenvaltiot Kaikki yhteensä	
	Talletukset Lainat Arvopaperit ja rahamarkkinapaperit			Kaikki yhteensä	Euro Muut EU valuutat Muut valuutat
					Kaikki yhteensä USD JPY CHF muut

* Vrytyt = voittoa tavoittelemattomat yhteisöt